

СХВАЛЕНО
розпорядженням
Кабінету Міністрів України
від _____ 2019 р.
№ _____

СТРАТЕГІЯ **розвитку громадянської освіти на період до 2022 року**

I. Загальна частина

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03 жовтня 2018 року № 710-р було схвалено Концепцію розвитку громадянської освіти в Україні, що базується на необхідності створення сприятливих умов для формування та розвитку громадянських компетентностей людини на всіх рівнях освіти та у всіх складниках, що дасть змогу громадянам краще розуміти та реалізовувати свої права в умовах демократії, відповідально ставитись до своїх прав та обов'язків, брати активну участь у суспільно-політичних процесах, а також усвідомлено забезпечувати захист, утвердження та розвиток демократії.

Разом із тим за кумулятивним індексом громадських знань, розрахованим Програмою розвитку ООН (далі - ПРООН), станом на 2016 рік тільки 2% українців можуть вважатися дійсно обізнаними у сфері прав, свобод та обов'язків людини і громадянина, верховенства права, державного устрою, законодавства тощо, що свідчить про недостатні знання громадян у цій сфері.

Згідно з опитуванням, яке проводилося Міжнародним республіканським інститутом 2018 року, тільки 22% молодих людей 18-25 років узяли б участь у парламентських виборах, якби вони відбулися найближчим часом. І цей показник є найнижчим серед усіх вікових категорій. Тобто молодь не просто не довіряє державному апарату, а й не розуміє базових принципів демократичного врядування та свою відповідальність у демократичному суспільстві.

Формування громадянської освіти можливе у тому числі через утвердження демократичних механізмів регулювання суспільних відносин. У той же час, згідно з соціологічними дослідженнями, проведеними ПРООН у 2016 році, близько половини населення хотіли б отримувати знання з громадянських прав та навичок. Крім того, за даними цього ж дослідження, вони вважають за краще отримувати таку інформацію через державні освітні програми, шляхом самоосвіти або через освітні програми і курси, які організовуються громадянським суспільством.

За результатами масового соціологічного дослідження проекту DOCCU, третина вчителів не впроваджує громадянську освіту у своїй професійній діяльності, тому що вважає це справою інших вчителів-предметників. Причому 25% вчителів назвали найширшим поняттям громадянської освіти “патріотизм”, 20% - “мораль і етику”, і тільки 25% - “громадянськість” як усвідомлення кожним громадянином своїх прав і обов'язків щодо держави, суспільства.

Соціологічні дослідження Міжнародного республіканського інституту показують, що більше 95% суспільства не мають досвіду участі в громадських організаціях, тобто і досвіду демократичного самоврядування й співжиття в своїх соціальних групах. Стан громадянської освіти в Україні можна охарактеризувати наступним чином:

1. Фрагментарність громадянської освіти. Відсутність єдиного підходу до визначення змісту громадянської освіти призводить до відсутності цілісної системи громадянської освіти та породжує розпорошеність заходів з громадянської освіти, нескоординованість дій зацікавлених сторін. Починаючи з 2018 року, громадянська освіта централізовано впроваджується у закладах загальної середньої освіти, що робить загальну середню освіту майданчиком для випробувань у сфері громадянської освіти. Разом з цим заходи за іншими видами та рівнями освіти відбуваються здебільшого за ініціативи чи підтримки організацій громадянського суспільства.

Стан громадянської освіти зумовлює недостатньо високу результативність розвитку громадянських компетентностей на всіх рівнях освіти і у відповідності до важливих загальносуспільних завдань, визначених державою у Концепції розвитку громадянської освіти в Україні. Стимулювання і підтримка громадянської освіти потребує державної підтримки та Стратегії її розвитку.

2. Стандарти освіти. Освітні та навчальні програми. Відсутність узгодженої візії щодо включення громадянських компетентностей до всіх стандартів освіти та до освітніх і навчальних програм у всіх складниках освіти не сприяє усвідомленому включенню громадянських компетентностей в такі програми. Ситуацію ускладнює і відсутність єдиного підходу до визначення структури компетентності. Поряд з цим затвердження вже підготовлених проектів стандартів потребує посиленої уваги зацікавлених сторін до цього процесу.

Також варто взяти до уваги відсутність опису наскрізних громадянських компетентностей у затверджених стандартах освіти та відсутність сучасних стандартів для окремих рівнів загальної середньої та вищої освіти, а також для професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти.

3. Освітні традиції та опір змінам. Важливий фактор, який ускладнює впровадження громадянської освіти у закладах освіти - це недостатньо демократичне середовище деяких закладів освіти та недостатньо активний та ініціативний підхід педагогічних та науково-педагогічних працівників до викладання, який не передбачає активності здобувачів освіти. Як результат, відсутність відчуття довіри та свободи в учасників освітнього процесу та низька якість наданих освітніх послуг.

Говорячи про підготовку та готовність педагогічних та науково-педагогічних працівників викладати громадянську освіту, слід зазначити, що, крім слабкої змістовної, методичної підготовки, викладачі не мають сформованого бачення громадянської освіти, а також мотивації її викладати. Разом з цим залишається невизначеним, хто саме має викладати громадянську

освіту: самі педагогічні та науково-педагогічні працівники (усі бажаючі чи з певних профільних кафедр та методичних об'єднань) чи залучені фахівці. Логічним у цьому контексті залишається питання підготовки студентів закладів вищої педагогічної освіти з питань громадянської освіти та методики її викладання.

4. Якість навчальних матеріалів. Констатуємо брак методичного забезпечення українською мовою та які комплексно відображають актуальні проблеми суспільства. У той же час, існує широкий вибір англomовної літератури та незначний перелік навчальних матеріалів, розроблених Радою Європи та перекладених українською. Зважаючи на високий рівень універсальності базових курсів з громадянської освіти, такі навчальні матеріали можуть бути модифіковані та імплементовані в освітнє середовище України у найближчий перспективі.

Отже, формування громадянських компетентностей у закладах освіти якщо і відбувається, то стихійно та фрагментарно, методичне забезпечення практично відсутнє, а тематична підготовка провайдерів громадянської освіти та їх готовність використовувати сучасні освітні методики залишається на недостатньому рівні. До того ж слід визнати, що активне впровадження громадянської освіти через неусвідомленість потреби може викликати неповне її сприйняття в учасників освітнього процесу.

Для цілей цієї Стратегії під провайдерами громадянської освіти розуміються суб'єкти освітньої діяльності, інші підприємства, установи, організації, що прямо або опосередковано сприяють набуттю громадянських компетентностей, а також співробітники таких підприємств, установ, організацій та суб'єкти освітньої діяльності, що здійснюють освітню діяльність індивідуально.

З іншого боку чинне законодавство сприяє впровадженню громадянської освіти, оскільки дозволяє залучати у цей процес усі зацікавлені сторони на партнерських засадах, хоча шляхи залучення окрім педагогічних та науково-педагогічних ще і не педагогічних працівників до роботи в закладі освіти не є чітко визначеним.

Також Закон України “Про освіту” вперше надав визначення інформальної освіти. До цього часу не проводилися дослідження, наскільки в Україні створені умови для набуття компетентностей у межах інформальної освіти, у тому числі громадянських. Тим не менш, слід зазначити, що в суміжних до сфери освіти галузях відбуваються зміни і реформи, які створюють нові умови, зокрема тенденції до перетворення бібліотек в публічні простори, а дитячих і юнацьких – в молодіжні простори; поява урбан-активізму і облаштування громадських просторів з залученням громадськості; збільшення заходів прямої дії та залучення громадян до акцій прямої демократії.

Зважаючи на стан громадянської освіти в Україні, існує потреба у створенні цілісної системи громадянської освіти, заснованої на ефективних світових практиках формування громадянських компетентностей.

Для повноцінного запровадження в Україні пропонується модель громадянської освіти змішаного типу, що полягає у комбінації середовищного (впровадження громадянської освіти через створення демократичного освітнього середовища), міжпредметного (формування громадянських компетентностей через різні навчальні предмети, дисципліни тощо), монопредметного (впровадження окремих предметів, дисциплін з громадянської освіти) типів громадянської освіти.

Середовищний підхід до формування демократичної культури закладу освіти, а також до набуття громадянських компетентностей передбачає, що всі аспекти життя закладу освіти, іншого провайдера громадянської освіти відображають принципи демократії та прав людини: освітні та навчальні програми, методи та ресурси, керування, структура та процеси ухвалення рішень, правила поведінки, відносини між працівниками, відносини між працівниками та здобувачами освіти, позакласна робота та зв'язки з громадою.

II. Мета, принципи та напрями реалізації Стратегії

Метою Стратегії є створення організаційно-правових засад для отримання громадянами компетентностей, що спрямовані на реалізацію і захист їхніх прав й обов'язків в суспільстві, повагу до різноманітності, залучення до активної ролі у політичному та громадському житті країни для сприяння і захисту демократії та верховенства права.

Стратегія реалізується на основі принципів освітньої діяльності, зазначених у Законі України “Про освіту” та Концепції розвитку громадянської освіти, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2018 р. № 710-р.

Напрямами реалізації Стратегії є:

1. Формування цілісної системи громадянської освіти.
2. Створення умов функціонування системи громадянської освіти.
3. Впровадження системи моніторингу якості громадянської освіти та оцінювання громадянських компетентностей

III. Реалізація Стратегії

1. Формування цілісної системи громадянської освіти

1.1. Формування цілісної системи громадянської освіти, яка охоплює всі складники та види освіти та базується на компетентнісному підході

Створення опису громадянських компетентностей на усіх рівнях освіти та приведення у відповідність нормативно-правових актів, методичних матеріалів та інших документів, у яких наведено визначення громадянських компетентностей, керуючись Концепцією розвитку громадянської освіти, Компетентностями для культури демократії від Ради Європи (2018) тощо

Створення умов для участі інститутів громадянського суспільства (далі – ІГС) за їхньою згодою в проведенні експертизи стандартів освіти, освітніх і навчальних програм на предмет включення громадянських компетентностей та імплементації результатів експертизи (включення громадянських компетентностей у стандарти освіти, освітні і навчальні програм)

Підготовка та публікація “дорожньої карти” з реалізації Стратегії органами державної влади, місцевого самоврядування та ІГС

1.2. Імплементація системи громадянської освіти. Створення системи оцінки громадянських компетентностей (результатів навчання)

Підготовка і поширення рекомендацій органів державної влади та провайдерів громадянської освіти щодо особливостей типів громадянської освіти та набуття громадянських компетентностей через формальну, неформальну та інформальну освіту

Створення системи оцінювання громадянських компетентностей як результатів навчання здобувачів освіти

Розроблення навчальних та методичних матеріалів з громадянської освіти для використання провайдерами громадянської освіти для всіх вікових груп, складників та видів освіти у відповідності до підходів, визначених Концепцією розвитку громадянської освіти

2. Створення умов функціонування системи громадянської освіти

2.1. Підвищення якості громадянської освіти

Створення системи підготовки провайдерів громадянської освіти

Підготовка та підвищення кваліфікації групи тренерів для проведення системних тренінгів для педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів освіти, інших провайдерів громадянської освіти

Підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів освіти, інших провайдерів громадянської освіти

Створення системи підтримки неформальної та інформальної громадянської освіти через створення умови ресурсної підтримки та можливості зарахування результатів неформальної освіти у формальній освіті та при оцінюванні професійних компетентностей

2.2. Демократизація освітнього середовища

Посилення рівня взаємної відповідальності учасників освітнього процесу шляхом проведення індивідуальних та колективних бесід, інформаційно-просвітницьких кампаній, спрямованих на поширення ідеї про необхідність своїм власним настановленням демонструвати проактивність щодо захисту своїх прав та повагу до вибору інших

Створення системи підтримки громадянської активності (підтримка учнівського та студентського самоврядування; запровадження мінімальних квот для учнівських та студентських проектів в межах конкурсів, зокрема, громадського бюджету; залучення студентів до прийняття рішень на всіх рівнях управління в освіті, а також інших рішень з питань, що стосуються молоді, інших вікових категорій)

Розроблення змін до нормативно-правових актів у сфері захисту прав учасників освітнього процесу

Просування позитивного досвіду (успішних прикладів індивідуальної боротьби за права, локальних мікропроектів тощо) та сприяння набуттю власного досвіду шляхом навчання через практику та участь (включення проектних завдань з вирішення суспільно важливих проблем)

2.3. Налагодження ефективної комунікації між зацікавленими сторонами в системі громадянської освіти.

Сприяння формуванню співпраці між сферами формальної та неформальної освіти шляхом унормування включення у систему громадянської освіти представників ПГС

Організація національної інформаційної кампанії з громадянської освіти

Налагодження співпраці закладів освіти з органами публічної влади з метою реалізації практичної компоненти громадянської освіти (реалізація мікропроектів, залучення до бюджетів участі, волонтерська активність тощо), формування соціального капіталу, залучення учасників освітнього процесу до прийняття суспільно важливих рішень

Розширення мобільності учасників освітнього процесу та ознайомлення учасників освітнього процесу з діяльністю органів публічної влади

Створення єдиної комунікативної платформи, яка забезпечує інформаційну та комунікативну підтримку учасникам освітнього процесу з громадянської освіти

3. Впровадження системи моніторингу якості громадянської освіти та оцінювання громадянських компетентностей

3.1. Впровадження системи моніторингу якості громадянської освіти

Створення системи моніторингу якості громадянської освіти через затвердження критеріїв, показників ефективності та інструментів моніторингу

Унормування залучення інститутів громадянського суспільства до моніторингу якості громадянської освіти

3.2. Оцінювання громадянських компетентностей

Запровадження закладами освіти первинної оцінки громадянських компетентностей здобувачів освіти при вході на кожен рівень освіти

Унормування залучення інститутів громадянського суспільства до оцінювання громадянських компетентностей

Включення показників громадянської освіченості у систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості освіти у закладах освіти

IV. Ризики, що можуть перешкодити реалізації Стратегії

1. Відсутність єдиного бачення сутності та основних цілей громадянської освіти у суспільстві
2. Недостатність сприяння адміністрацій закладів освіти впровадженню та поширенню громадянської освіти
3. Надмірна теоретизація курсів громадянської освіти. Нерозуміння учасниками освітнього процесу сутності змісту громадянської освіти
4. Розподілу вибірових дисциплін в закладі освіти за залишковим принципом, що знижує якість громадянської освіти
5. Неналежна увага населення до значимості громадянської освіти, хибна асоціація таких знань з політичною діяльністю
6. Патерналізм та нігілізм населення, який заважає сприйняттю громадянської освіти
7. Формальність заходів із набуття громадянських компетентностей через усвідомлене/неусвідомлене небажання педагогічних, не педагогічних працівників, інших провайдерів громадянської освіти визнавати свій нинішній недостатній рівень громадянської освіченості чи неприємний досвід із захисту своїх прав. Проблема надломленої гідності.

V. Індикатори ефективності реалізації Стратегії

Відповідність результатів Стратегії початково встановленим стратегічним завданням

Експертна оцінка ефективності реалізації Стратегії зацікавленими сторонами

VI. Реалізація Стратегії, плану заходів з її реалізації. Фінансування

Реалізація Стратегії забезпечується спільними зусиллями органів публічної влади, інститутами громадянського суспільства, провайдерами громадянської освіти, окремими громадянами для досягнення мети Стратегії за напрямками її реалізації.

Для здійснення моніторингу реалізації Стратегії центральними органами виконавчої влади можуть утворюватись моніторингові комісії на громадських засадах, до складу яких можуть залучатися в установленому порядку представники органів публічної влади, інститутів громадянського суспільства, міжнародних організацій, провайдерів громадянської освіти, народні депутати України, науковці та інші фахівці.

Реалізація Стратегії здійснюється за рахунок коштів державного та/або місцевих бюджетів, а також з інших джерел, не заборонених законом.

ЗАТВЕРДЖЕНО
розпорядженням
Кабінету Міністрів України
від _____ 2019 р.
№ _____

ПЛАН ЗАХОДІВ
з реалізації Стратегії розвитку громадянської освіти до 2022 року

Найменування заходів	Строк виконання	Відповідальні за виконання
Формування цілісної системи громадянської освіти		
1.1. Формування цілісної системи громадянської освіти, яка охоплює всі складники та види освіти та базується на компетентнісному підході		
1.1.1. Створення опису громадянських компетентностей на усіх рівнях освіти та приведення у відповідність нормативно-правових актів, методичних матеріалів та інших документів, у яких наведено визначення, керуючись Концепцією розвитку громадянської освіти, Компетентностями для культури демократії від Ради Європи (2018) тощо	2019 - 2020	МОН, НАПН України, ІМЗО, Мінкульт, МВС, МОЗ, Мінмолодьспорт, Мін'юст заклади освіти, інститути громадянського суспільства (за згодою)
1.1.2. Створення умов для участі інститутів громадянського суспільства (далі – ІГС) за їхньою згодою в проведенні експертизи стандартів освіти, освітніх і навчальних програм на предмет включення громадянських компетентностей та імплементації результатів експертизи (включення громадянських компетентностей у стандарти освіти, освітні і навчальні програми)	2019 - 2020	МОН, НАПН України, ІМЗО, Мінкульт, МВС, МОЗ, Мінмолодьспорт, Мін'юст, заклади освіти, інститути громадянського суспільства суспільства (за згодою)
1.1.3. Підготовка та публікація “дорожньої карти” з реалізації Стратегії органами державної влади, місцевого самоврядування та ІГС	2019	МОН, НАПН України, ІМЗО, Мінкульт, МВС, МОЗ, Мінмолодьспорт, Мін'юст,

		заклади освіти, інститути органи місцевого самоврядування, громадянського суспільства суспільства (за згодою)
1.2. Імплементация системи громадянської освіти. Створення системи оцінки громадянських компетентностей (результатів навчання)		
1.2.1. Підготовка і поширення рекомендацій органів державної влади та провайдерів громадянської освіти щодо особливостей типів громадянської освіти та набуття громадянських компетентностей через формальну, неформальну та інформальну освіту	2019 - 2020	МОН, НАПН України, ІМЗО, Мінкульт, МВС, МОЗ, Мінмолодьспорт, Мінсоцполітики, Мін'юст, заклади освіти, інститути громадянського суспільства (за згодою)
1.2.2. Створення системи оцінювання громадянських компетентностей як результатів навчання здобувачів освіти	2019 - 2020	МОН, НАПН України, ІМЗО, Мінкульт, МВС, МОЗ, Мінмолодьспорт, Мін'юст, заклади освіти, інститути громадянського суспільства (за згодою)
1.2.3. Розроблення навчальних та методичних матеріалів з громадянської освіти для використання провайдерами громадянської освіти для всіх вікових груп складників та видів освіти у відповідності до підходів, визначених Концепцією розвитку громадянської освіти	2019 - 2022	МОН, НАПН України, ІМЗО, Мінкульт, МВС, МОЗ, Мінмолодьспорт, Мінсоцполітики, Мін'юст, заклади освіти, інститути громадянського суспільства (за згодою)
Створення умов функціонування системи громадянської освіти		
2.1. Підвищення якості громадянської освіти		

Створення системи підготовки провайдерів громадянської освіти	2019-2020	МОН, Мінкульт, МВС, МОЗ, Мінмолодьспорт, Мінсоцполітики, Мін'юст, заклади освіти, інститути громадянського суспільства (за згодою)
Підготовка та підвищення кваліфікації групи тренерів для проведення системних тренінгів для педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів освіти, інших провайдерів громадянської освіти	2020	МОН, ІМЗО, Мінкульт, МВС, МОЗ, Мінмолодьспорт, Мінсоцполітики, Мін'юст, НАПН України, заклади освіти, інститути громадянського суспільства (за згодою)
Удосконалення підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів освіти, інших провайдерів громадянської освіти	2020	МОН, ІМЗО, Мінкульт, МВС, МОЗ, Мінмолодьспорт, Мінсоцполітики, Мін'юст, НАПН України, заклади освіти, інститути громадянського суспільства (за згодою)
Створення системи підтримки неформальної та інформальної громадянської освіти через створення умови ресурсної підтримки та можливості зарахування результатів неформальної освіти у формальній освіті та при оцінюванні професійних компетентностей	2021	МОН, ІМЗО, Мінкульт, МВС, МОЗ, Мінмолодьспорт, Мінсоцполітики, Мін'юст, НАПН України, заклади освіти, інститути громадянського суспільства (за згодою)

2.2. Демократизація освітнього середовища

<p>Посилення рівня взаємної відповідальності учасників освітнього процесу шляхом проведення індивідуальних та колективних бесід, інформаційно-просвітницьких кампаній, спрямованих на поширення ідеї про необхідність своїм власним настановленням демонструвати проактивність щодо захисту своїх прав та повагу до вибору інших</p>	<p>2019-2022</p>	<p>МОН, ІМЗО, Мінкульт, МВС, МОЗ, Мінмолодьспорт, Мінсоцполітики, Мін'юст, НАПН України, заклади освіти, інститути громадянського суспільства (за згодою)</p>
<p>Створення системи підтримки громадянської активності (підтримка учнівського та студентського самоврядування; запровадження мінімальних квот для учнівських та студентських проектів в межах конкурсів, зокрема, громадського бюджету; унормування залучення здобувачів освіти до прийняття рішень на всіх рівнях освіти, а також інших рішень з питань, що стосуються молоді, інших вікових категорій)</p>	<p>2019-2022</p>	<p>МОН, ІМЗО, Мінкульт, МВС, МОЗ, Мінмолодьспорт, Мінсоцполітики, Мін'юст, НАПН України, заклади освіти, інститути громадянського суспільства (за згодою)</p>
<p>Розроблення змін до нормативно-правових актів у сфері захисту прав учасників освітнього процесу</p>	<p>2019-2020</p>	<p>МОН, ІМЗО, Мінкульт, МВС, МОЗ, Мінмолодьспорт, Мінсоцполітики, Мін'юст, НАПН України, заклади освіти, інститути громадянського суспільства (за згодою)</p>
<p>Просування позитивного досвіду (успішних прикладів індивідуальної боротьби за права, локальних мікропроектів тощо) та сприяння набуттю власного досвіду шляхом навчання через практику та участь (включення проектних завдань з вирішення суспільно важливих проблем)</p>	<p>2019-2022</p>	<p>МОН, ІМЗО, Мінкульт, МВС, МОЗ, Мінмолодьспорт, Мінсоцполітики, Мін'юст, НАПН України, заклади освіти, інститути</p>

		громадянського суспільства (за згодою)
2.3. Налагодження ефективної комунікації між зацікавленими сторонами в системі громадянської освіти		
Сприяння формуванню співпраці між сферами формальної та неформальної освіти шляхом унормування включення у систему громадянської освіти представників ІГС	2019-2022	МОН, ІМЗО, Мінкульт, МВС, МОЗ, Мінмолодьспорт, Мінсоцполітики, Мін'юст, НАПН України, заклади освіти, інститути громадянського суспільства (за згодою)
Організація національної інформаційної кампанії з громадянської освіти	2021	МОН, ІМЗО, Мінкульт, МВС, МОЗ, Мінмолодьспорт, Мінсоцполітики, Мін'юст, місцеві державні адміністрації, НАПН України, заклади освіти, органи місцевого самоврядування, інститути громадянського суспільства (за згодою)
Налагодження співпраці закладів освіти з органами публічної влади з метою реалізації практичної компоненти громадянської освіти (реалізація мікропроектів, залучення до бюджетів участі, волонтерська активність тощо), залучення учасників освітнього процесу до прийняття суспільно важливих рішень	2019-2022	МОН, ІМЗО, Мінкульт, МВС, МОЗ, Мінмолодьспорт, Мінсоцполітики, Мін'юст, місцеві державні адміністрації, НАПН України, заклади освіти, органи місцевого самоврядування, інститути громадянського суспільства (за згодою)

Розширення мобільності учасників освітнього процесу та ознайомлення учасників освітнього процесу з діяльністю органів публічної влади	2019-2022	МОН, ІМЗО, Мінкульт, МВС, МОЗ, Мінмолодьспорт, Мінсоцполітики, Мін'юст, місцеві державні адміністрації, НАПН України, заклади освіти, органи місцевого самоврядування, інститути громадянського суспільства (за згодою)
Створення єдиної комунікативної платформи, яка забезпечує інформаційну та комунікативну підтримку учасникам освітнього процесу з громадянської освіти	2021	МОН, ІМЗО, Мінкульт, МВС, МОЗ, Мінмолодьспорт, Мінсоцполітики, Мін'юст, місцеві державні адміністрації, НАПН України, заклади освіти, органи місцевого самоврядування, інститути громадянського суспільства (за згодою)
3. Впровадження системи моніторингу якості громадянської освіти та оцінювання громадянських компетентностей		
3.1. Впровадження системи моніторингу якості громадянської освіти		
Створення системи моніторингу якості громадянської освіти через затвердження критеріїв, показників ефективності та інструментів моніторингу	2020	МОН, ДСЯО, НАЗЯВО, УЦОЯО, Мінкульт, МВС, МОЗ, Мінмолодьспорт, Мінсоцполітики, Мін'юст
Унормування залучення інститутів громадянського суспільства до моніторингу якості громадянської освіти	2020	МОН, ДСЯО, НАЗЯВО

3.2. Оцінювання громадянських компетентностей

Запровадження закладами освіти первинної оцінки громадянських компетентностей здобувачів освіти	2021	МОН, ДСЯО, НАЗЯВО, УЦОЯО
Унормування залучення інститутів громадянського суспільства до оцінювання громадянських компетентностей	2020	МОН, ДСЯО, НАЗЯВО
Включення показників громадянської освіченості у систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості освіти у закладах освіти	2020	МОН, ДСЯО, НАЗЯВО